

האין שיטה היא השיטה

הזמן בוויכוח ונוגע בסוגיות מהותיות של דת מול מדינה וחלוקת הנטל. מנהיגי המדינה הצעירה הגו את רעיון הסטטוס־קוו בנושאי ליבה חשובים, נמנעו מניסוח חוקה ומיסדו את הרעיון שדברים איכשהו מסתדרים עם הזמן. למדינת ישראל אין גבולות ברורים והשאלה מי ומה נכ"ל לים במסגרת גבולותיה נשארת פרוצה ומהווה מוקד לסכ"סוכים פנימיים וחיזוניים, לפנטזיות ולשאיפות מגוונות. כל הורה לילדים יודע כי בהיעדר גבולות ברורים ניתן לצפות להתנהגות בעייתית שלהם, מאחר שהם ינהלו משא ומתן תמידי עם הוריהם על כל נושא. הקונפליקט בינינו לבין מדינות ערב ועם הפלסטינים שלצידם אנחנו חיים מאז 1967 הותיר פער מודחק שלא זכה לגישור, כמו גם מערכת היח"ס שלנו עם אורחי ישראל הערבים.

נדמה כי המקום היחיד שבו אנו מאוחדים נוגע לתפישת ה"לא עוד" ותפקידה של המדינה וצבא העם החזק שלה שתפקידו למנוע שואה שנייה. ראינו שזה לא מספיק. לתוך הוואקום החזוני־ערכי הזה נכנסו בנימין נתניהו, וכ"מקום לראות את עצמו כמנהיג שתפקידו למצוא פתרונות ואיחודים, הוא בנה את תדמיתו (ומאוחר יותר את שלטונו) על העצמת החלקים החלשים בתרבות הארגונית הישראלית. הוא נערץ בין היתר בשל כך שהוא מייצג את הפנטזיה שלנו על הישראלי. הוא מסדר את הרשויות, מתקמבן, דואג רק לעצמו ולמשפחה שלו, משתדל לא לשלם כשלא חייבים, מקבל חנינם כשאפשר, לא מפחד להיות חסר נימוס, לזלזל בכללי אתיקה, להעריץ את הגוי ולהתנשא מעליו בו זמנית, לשנות את דעתו בלי נימוק, לנתק בין עמדות להתנהגות, ולשדר כל העת שהוא האדם שצריך לסמוך עליו בעת מבחן וסכנה. האין שיטה של נתניהו - היא השיטה.

על פניו נדמה שנתניהו ו"אחים לנשק" מייצגים ערכים שונים, אך לא. ערכיהם משלימים זה את זה. יחד הם הישראליות - גם אם נתניהו בא להרוס והם שואפים לבנות. אולם, אי אפשר לבנות מדינה רק עם רוח אחווה ואלתור, ולא מדביקים מדינה בחוטי ברזל. צריך מנהיגות שתסכים להוביל עיסוק בשאלות מהותיות של חזון ודרך, לנקוט עמ'דות, להיות בתוך קונפליקטים ולהוביל לשינויים עמוקים. את המנהיגות שצמחה מתוך המחאה החברתית של 2011 הצליח נתניהו למוסס. האם זה יקרה גם כעת? גבורה בקרב, התנדבות ואלתור לא יספיקו. השבר והוא עצום, וכל אסון הוא גדול מקודמו. כדי לייצר סיכוי, על מובילי המחאה וההתנדבות לגייס את האנרגיה המדהימה שלהם, לעזוב את מתחם אקספו ולאחוז במוסדות השלטון.

ההתבסמות מפעילותם של "אחים לנשק", מהעזרה ההדדית המלככת של הישראלים ואפילו מרוח הקרב אצל מפ"קדי וחילי צה"ל מתאמצת לנטרל - שלא לומר להכחיש - את צחנת הגוויות העולה מאדמת העוטף והריקבון של הממשלה והשיטה שאפשרה את מותם של כל כך הרבה ב"באוקטובר ואת מותם בעתיד של רבים נוספים.

ההתלהבות מוצדקת. "אחים לנשק" הם סמל לכל מה שיפה בתרבות הישראלית: יזמות, אלתור, יכולת לייצר יש מאין, לכופף את המציאות ולעקוף את המנגנונים, לגייס אנשים ומשאבים. זהו אחד מעמודי התווך המובהקים של התרבות הארגונית הישראלית או של "הישראלים".

אולם, אין ליכולות אלו דבר וחצי דבר עם יצירת חזון, חשיבה אסטרטגית, או תכנון לטווח ארוך שהחברה הישראלית חסרה כל כך. לפיכך, רוח זו של המתנדבים היא גם מסור'כנת, כיוון שהיא מכסה, זמנית בלבד, על החוסרים האלו. כך יוצא שבאופן אירוני, "אחים לנשק" הם גם אחים של בנימין נתניהו והבייזים, שמייצג פנים אחרות בתרבות הישראלית: יוהרה, כוחנות, משיחיות וזלזול בכל מה שמחייב חשיבה ותהליך סדור. אלו שזורים באלו הפירומן מצית, הכבאי מכ'בה עם דליים שהביא מהבית; הבייזים מפקיר את הגבול, ורוח ההתנדבות מנסה להציל את המצב. עד הסבב הבא.

האלתור והאיש הבודד שפועל כנגד המוסכמות ומצליח לבצע מעשה גבורה או למנוע אסון הם אלו שזוכים אצלנו לתהילה - גם באירועים שנוצרו בשל משגה אסטרטגי או טקטי חמור. כך התרבות הארגונית נעדרת האסטרטגיה פוע'לת שלובת זרוע עם האלתור. מאלתרים פועלים במקום שאין בו דרך, כיוון, או מטרה ברורה. המאלתרים והגיבורים פוטרם למעשה את הדרגים מעליהם מלחשוב ולתת מענה לשאלות יסוד או מטיפול בבעיות עומק.

דו"ח ועדת החקירה על האירועים שהובילו לאסון 7 באוקטובר נכתב כבר בדו"ח של ועדת אגרנט על מלחמת יום הכיפורים, בזה של ועדת כהן על חלקה של ישראל בטבח בסברה ושתילה ושל ועדת שמגר על רצח רבין, ובדו"ח מב'קר המדינה על ההיערכות מערך הכבאות שהוביל לאסון הכרמל. דו"ח וינוגרד על מלחמת לבנון השנייה חושף לא רק פער גדול בין מידע מודיעיני משמעותי לבין ההיערכות הנדרשת, אלא גם היעדר תהליך להפקת לקחים מחטיפת חיילים כששנים לפני פרוץ המלחמה. כל אחד מהדו"חות הללו מתייחס לקונספציית שגויות, וזלזול, חוסר תכנון והיע'דר הפקת לקחים. העתק הדבק.

החיבוק שבין האלתור להיעדר התכנון צומח על הקרקע הפורייה של מדינה נטולת חזון מוסכם. החזון של דור המייסדים למדינה יהודית חילונית דמוקרטית שתאזן בין ערכים דמוקרטיים לערכים ישראלים יהודיים הותקף ונש'חק. משקלה של היהודית אל מול הדמוקרטיה עומד כל

המתנדבים במלחמה הם סמל למה שיפה ומסוכן בתרבות הארגונית בישראל, ב"ישראלים": יזמות, אלתור, יכולת לייצר יש מאין, לכופף את המציאות ולעקוף את המנגנונים. באופן אירוני "אחים לנשק" הם גם אחים של בנימין נתניהו והבייזים

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני־אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסטו מניהל עסקים באוניברסיטת רייכמן ומחבר הספר "ישראלים" על תרבות הניהול בישראל